

VÍTÁNÍ SLUNCE

Listopad 1989 a queer lidé

Tak zvaná sametová revoluce v listopadu a prosinci roku 1989 neznamenal jen významný milník politických dějin v Evropě, ale také zásadní zlom v moderních dějinách emancipace LGBTIQ+ lidí. Dvacáté století bylo plné paradoxů: socialistické Československo sice v roce 1960 odtrestnilo homosexualitu, ale o respektu a přijetí se dalo mluvit jen stěží. Proti diskriminaci a represí queer lidí se paralelně bojovalo i na kapitalistickém západě. Listopad 1989 nepřinesl respekt a toleranci jako mávnutím kouzelného proutku, předsudky přetrvávaly a k narovnání práv queer lidí jsme se nedopracovali ani v roce 2024. Přesto předkládaná výstava Vítání slunce ukazuje, že listopadový převrat byl zcela zásadním impulzem pro novodobý boj za práva queer menšin, i když jisté počátky organizování se a formulování politických požadavků můžeme vysledovat už v pár letech před revolucí.

Výstavu jsme pojmenovali *Vítání slunce*. Považuji tento slogan za dobrou metaforu pro optimismus a energii, s níž se začali aktivisté a aktivistky organizovat, a pro touhu a vůli změnit svět pro queer lidi k lepšímu. Tímto heslem uvedl první číslo nového časopisu pro gaye a lesby Lambda Jiří Louženský. V úvodníku nazvaném „Vítání slunce“ psal: „Dost bylo trýzně, pokory a ponížení. Dost bylo obav, co bude zítra. Dost bylo bázně z vlastního stínu. Končí vláda tmy a opět vychází slunce. [...] Vychází slunce. Rodí se nový život. Život nás všech.“

Foto Zuzana Lazarová

Texty a koncepce:

PhDr. Ladislav Jackson, Ph.D.

Archivní materiál: Archiv a sbírka Společnosti pro queer paměť, z. s.

Produkce: Společnost pro queer paměť, z. s., ve spolupráci s Prague Pride, z. s.

Tisk: Knihařská dílna Fakulty výtvarných umění VUT v Brně

Praha 2024

Zdroje:

Archiv, knihovna a sbírka Společnosti pro queer paměť

Jan Seidl a kol.: *Od žaláře k oltáři: Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*, Brno 2013

Pavel Himl; Jan Seidl; Franz Schindler (ed.), „Miluji tvory svého pohlaví“. *Homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*, Praha 2013

Jan Seidl a kol., *Teplá Praha: Průvodce po queer historii hlavního města 1380–2000*, Brno 2014

Společnost pro
queer paměť

Výstava byla realizována díky podpoře hl. města Prahy celoroční činnosti Společnosti pro queer paměť

Život před rokem 1989

Queer lidé před rokem 1989 sice nebyli trestně stíháni za stejnopohlavní sex nad 18 let, mohli se ale dostat do konfliktu se zákonem při styku s osobou pod 18 let (věková hranice heterosexuální styk byla 15 let), nebo při „veřejném pobuřování“, což mohlo znamenat prakticky cokoli. Queer lidé také byli vydírání svou sexuální orientací na pracovišti nebo byli šikanováni ze strany institucí veřejného zdraví. Gay muži na příklad byli nesmyslně pořád dokola předvoláváni na testování proti určitým typům sexuálně přenosných chorob. Queer lidé neměli žádnou ochranu a často měli ztížený přístup k bydlení, protože socialistický stát podporoval bydlení mladých (heterosexuálních) párů a rodin. Samostatné bydlení, které je ke queer životu potřeba, tak bylo nedosažitelným snem pro mnoho queer lidí. Museli se buď trápit v nepřijímajících a netolerantních rodinách nebo se uchýlovali k sdílenému bydlení, což zase přinášelo jiné nevýhody a nástrahy. Socialistický stát homosexualitu odtrestnil v roce 1960, nicméně stigma, stereotypy a předsudky přetrvávaly. Pandemie HIV, která se po roce 1983 rozšířila i v Československu, situaci nevylepšíla: queer lidé a především gay muži byli záhy vykresleni jako promiskuitní přenašeči tohoto „moru homosexuálů“.

Jaroslav Kastelán:
Lambda výlet, 1988

Ryszard Kisiel:
T-Club, 1981

To bylo ještě před revolucí. Ne to byl nějaký osmdesátý ... šestý, sedmý rok. A já jsem ho navštívil večer a on tam měl kluka u sebe. Já jsem říkal, tak nebudu rušit, on říkal: „Pojď dál. Sedni si, sedni si.“ No a kluk jako řekl, že si skočí na záchod a utekl. Za chvíli tam přišli policajti, ten kluk byl nasazený.

Byt Antonína Barboše, asi 80. léta

Chata Oty Tasinaty, asi 80. léta

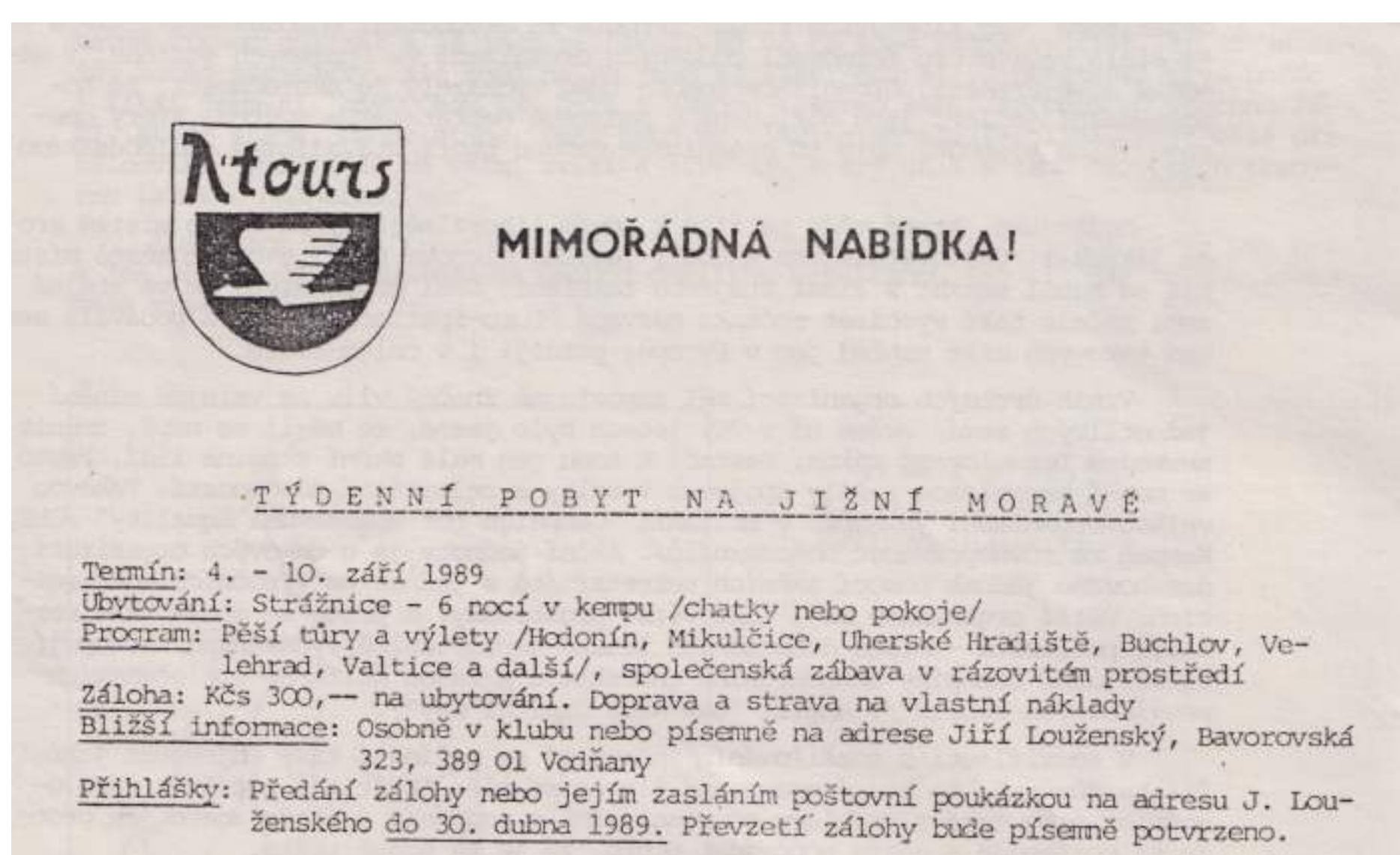
Možností vytvořit bezpečný prostor nebylo mnoho: byly to buď tzv. salony, polosoukromé prostory, kde mohli „známí známých“ najít útočiště, nebo soukromé byty, organizované soukromé večírky nebo druhé bydlení – chaty a chalupy. Dále to byly oficiální podniky: T Club, diskotéka U Petra Voka a v Brně podnik U Richarda. Zvlášť pražské podniky ale nebyly pro každého, jak o tom svědčí jedna z mála reportáží o queer lidech v Praze před revolucí, která vyšla začátkem prosince 1989 v časopise Gai Pied. Psalo se v ní: „*Homosexuálové v Praze vedou konspirativní život, ale jakoby úmyslně nestřeží příliš dokonale svá tajemství. [...] V okolí Václavského náměstí se najde pár nočních podniků, prý výhradně homosexuálních. Přijetí tam není příliš pohostinné. Pražským homosexuálním snobům vyhovuje T klub. Je naprosto naivní doufat, že se tam dostanete bez předběžné rezervace stolu několik dní předem. [...] Stejně to vypadá U Petra Voka – další jeviště života pražských gays, na předměstí, v jakési městské zemi nikoho, v spíš odstrašující, matně osvětlené uličce ve vzdálené čtvrti Smíchov. [...] Zamlžený skleněný štít, mříž, podezíravá gorila, která se po desátém zazvonění uvolí odemknout. [...] Pořád stejný vzor na ubohé tapisérii, zrcadla jakoby umělecky roztržštěná, křišťálové, mihotavé a cinkající ověsky lustrů...*“

První organizace

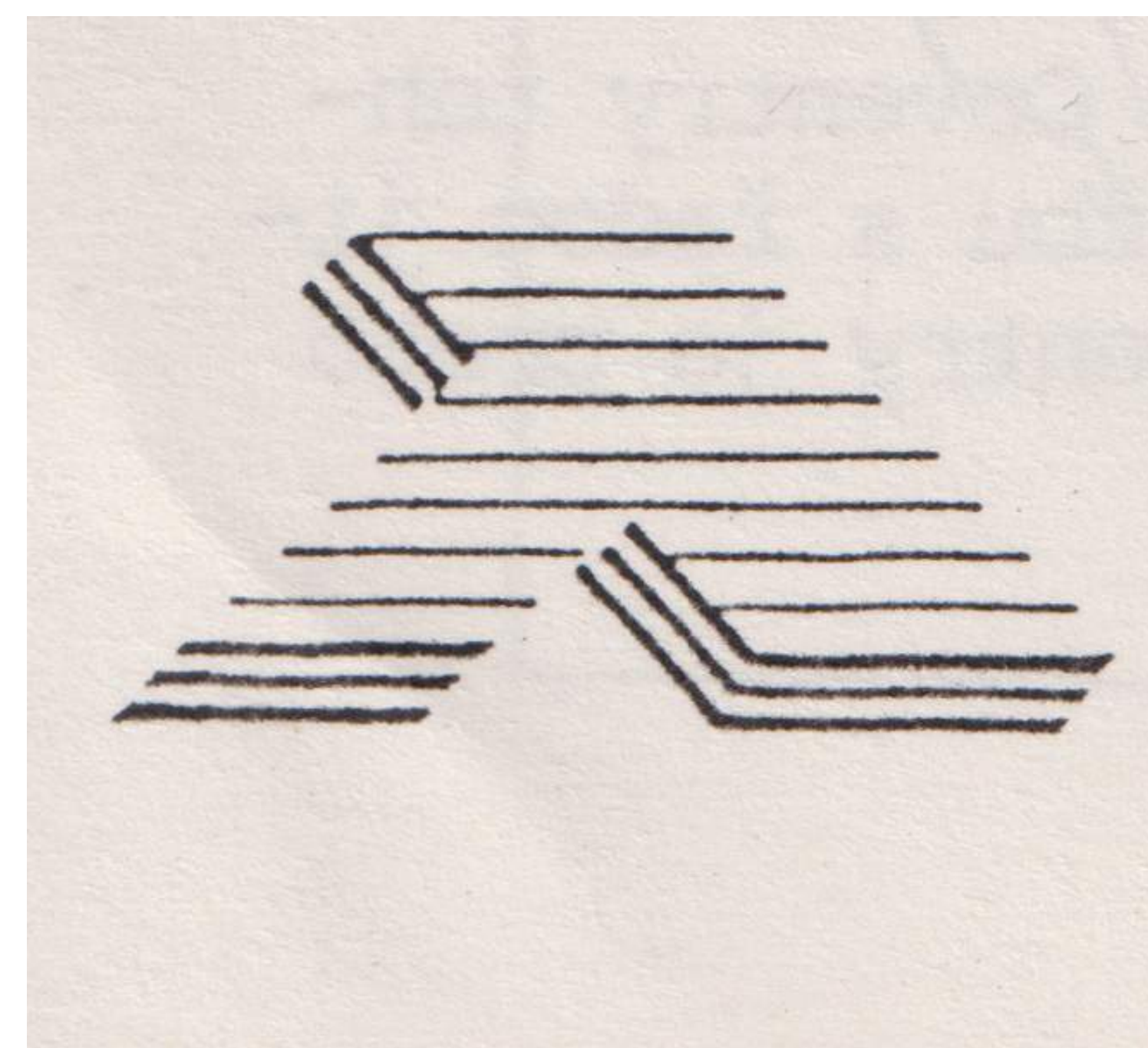
První organizování před rokem 1989 představují tzv. terapeutické skupiny, které ale měly daleko více funkcí: seznamovací, volnočasovou atd. První založila v Brně v roce 1976 Dagmar Bártová, v roce 1982 vznikla skupina v Praze pod vedením Slavomíra Hubálka. Jak uvádí historik Jan Seidl, brněnská skupina byla méně formální, ale i kolem té pražské se brzy soustředily různé neformální aktivity, jako výlety, večírky a silvestrovské oslavy.

Od roku 1988 fungoval při Sexuologickém ústavu terapeutický klub, vedený osvícenými sexuology Ivo Procházkou a Antonínem Brzkem. V klubu se v této době sdružovalo 28 mužů a 3 ženy. Významnou postavou byl Jan Lány, který měl přehled o západních zahraničních gay a lesbických organizacích. On pojmenoval nově vzniklý klub Lambda, podle písmene řecké abecedy, které používali pro své označení některé zahraniční organizace. V dubnovém prvním čísle roku 1990 se v časopisu Lambdy odkazovali členové a členky hlavně k americkému hnutí Gay Liberation, symbol se rozšířil do Velké Británie, Itálie a Francie. V průběhu roku 1989 se klub Lambda scházel v zasedací místnosti podniku Stavební geologie nebo v tehdejší kavárně Na Chmelnici na Jarově. Tehdy počet účastníků a účastnic dosahoval čtyřicítky. Během listopadových událostí vylepil student Jiří Kříž plakáty vyzývající k rovnosti homosexuálních lidí. To podnítilo další aktivity a vytvoření skupiny především z řad studentů, mezi nimi byl také Daniel Sýkora, u nějž se skupina scházela, student francouzštiny Šimon Formánek a jeho partner Miloslav Krátký. Výsledkem bylo založení Hnutí za rovnoprávnost

Lambda Tours, 1989

...ale to už bylo až těsně po revoluci, to byl kluk, kterej učil na nějaký škole, což byly samý holky, byla to nějaká ekonomická škola. Tam vůbec kluci v tý škole nebyli a o něm se v tý škole proláklo, že je že je na kluky a vyhodili ho. Což bylo absurdní.

Logo Lambdy, 1988

Logo SOHO, 1990

homosexuálních občanů (HRHO). Sídlem byla Studentská rada na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a představitelem se stal Formánek. Současně vznikla v brněnské restauraci U Čápa moravská Lambda, na Slovensku Hnutie Ganymedes a Gay Help, která poskytovala bezprostřední pomoc a poradenství při sexuologické ambulanci v Bratislavě. Výrazným slovenským aktivistou byl Marian Vojtek. V Hradci Králové vznikla organizace Lega, která ale záhy dostala výpověď z nájmu kvůli homofobnímu udání a v činnosti dále nepokračovala. Lega se orientovala hlavně na gay věřící, jejími zakladateli byli Vlastimil Šmída a Oto Večeřa. Zásadní bylo v této době založení Společnosti AIDS pomoci, která v prevenci, diagnostice a v péči o lidi s virem HIV funguje dodnes. HRHO mezitím zvolilo svého zástupce herce Jiřího Hromadu jako kandidáta do plánovaných voleb do Federálního shromáždění za HOS – Hnutí za občanskou svobodu. Hlavním programem bylo vyřazení diskriminačního paragrafu 244 z trestního zákoníku, který umožňoval homosexuální sex až od 18 let (v případě heterosexuálního styku byla hranice 15 let). Tento paragraf byl odstraněn, resp. vypuštěn z nového trestního zákoníku hned v létě roku 1990. Z iniciativy Petra Folka byla na setkání gay iniciativ z celého Československa v Brně ve dnech 23. a 24. června roku 1990 založena zastřešující organizace: Sdružení organizací homosexuálních občanů v ČSFR (SOHO). HRHO se spojilo s Lambdou, slovenské Gay Help s Hnutím Ganymedes a dále fungovali pod jednotným názvem Ganymedes. SOHO sdružovalo dvě pražské organizace Lambdy, českobudějovickou, ostravskou a brněnskou organizaci Lambdy, východočeskou organizaci Lega, jihlavskou organizaci Gay kontakt, slovenské pobočky Ganymeda v Bratislavě, Košicích, Trnavě, v Trenčíně a v Prievidze, a Společnost AIDS pomoc. Kontaktním místem byl také motel Rumcajs v Jičíně.

První demonstrace

První demonstraci, vstup organizace s jasnými politickými požadavky, uspořádala skupina HRHO kolem Šimona Formánka. Dne 25. února 1990 k výročí únorového převratu v roce 1948 promluvil na shromáždění na Staroměstském náměstí Václav Havel. Členové a přívrženci Hnutí za rovnoprávnost homosexuálních občanů v čele s Šimonem Formánkem rozvinuli transparenty vyzývajícími k rovnoprávnosti queer lidí. Václav Havel ve svém projevu hovořil o aktuálních krocích federální vlády a Federálního shromáždění, ale také o tom, že je třeba ukončit oslavy revoluce a pustit se do systematické práce budování demokracie. Podobný apel platil i na queer aktivisty, kteří v jeho splnění v následujících dvou letech úspěšně obstáli. Diskuse na samotném shromáždění byly vášnivé: dle dobové reportáže starší pán „homákům“ doporučil, aby zalezli do kanálů, starší dáma podotkla, že pokud se budou homosexuálové prezentovat veřejně, budou se určitě rodit mrzáci a sníží se porodnost, další paní se domnívala, že nemáme proč se cítit diskriminovaní, protože četla v novinách o našich klubech. První požadavky hnutí kolem Šimona Formánka bylo po vypuštění paragrafu 244 z trestního zákoníku zrušení policejního dohledu nad queer lidmi, vypuštění homosexuality z klasi-

fikačního seznamu nemocí, dále požadovali právní ochranu před diskriminací na základě sexuální orientace a právní uznání homosexuálního vztahu. Přestože první číslo časopisu Lambda, které vyšlo ve svobodných poměrech, podporovalo Hnutí za rovnoprávnost homosexuálních občanů (HRHO) vedené Šimonem Formánkem, k jeho první akci se postavilo kriticky: „Nutno ocenit odvalu organizovat tuto akci, leč způsob provedení se mi nezdál zrovna nejvhodnější,“ psal přispěvatel Michal Rada. Rázný vstup do veřejného prostoru ukázal, že diskuse s většinovou veřejností o postavení queer lidí je možná, je účinné vyvracet řadu stereotypů, které mezi většinovou společností převládají, ale veřejné demonstrace patrně nejsou vhodnou platformou. Otazníky panovaly i nad politickou orientací Formánkova pojetí aktivismu. Formánek byl poučen o francouzském anarchismu šedesátých let, dokonce svůj přístup později označil za „gayanarchismus“. Své požadavky chtěl prosazovat při veřejných demonstracích a jeho aktivismus byl obecně velmi radikální. Přestože později spolupracoval na vydávání SOHO revue, pozdější umírněnější aktivistický mainstream mu patrně příliš nevyhovoval a už se do něj nezapojoval.

Jaroslav Kastelán: dokumentace demonstrace HRHO, 1990

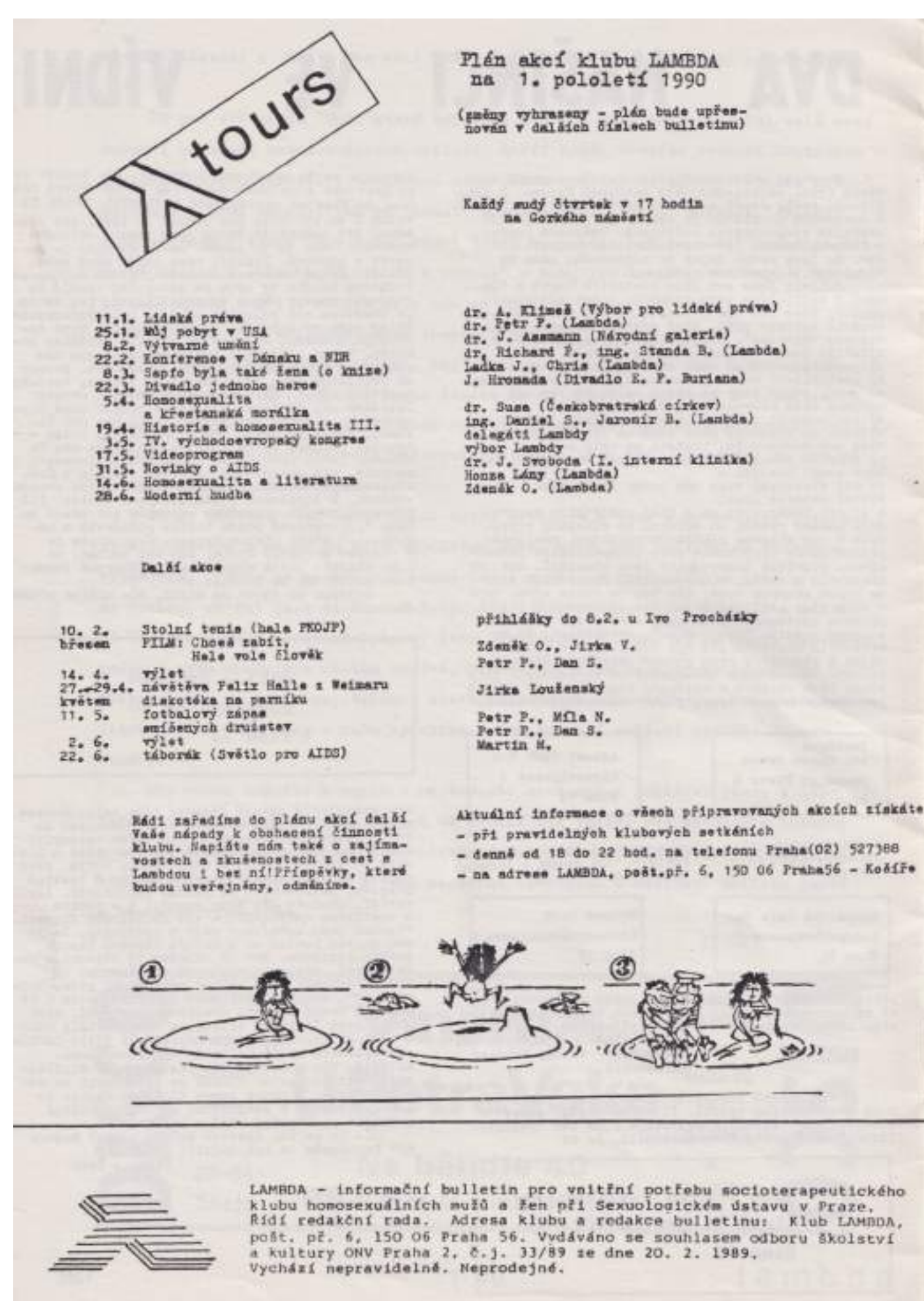
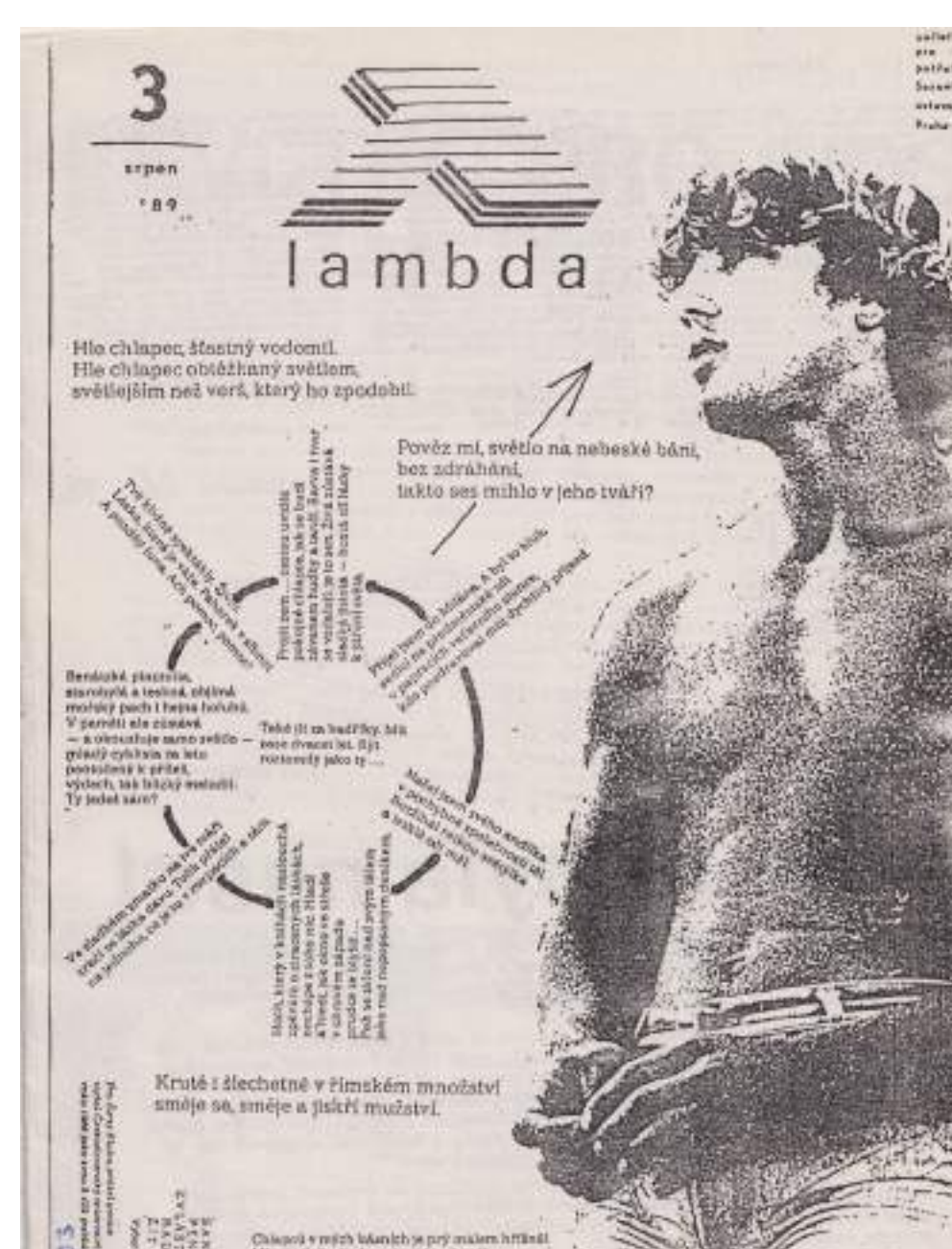
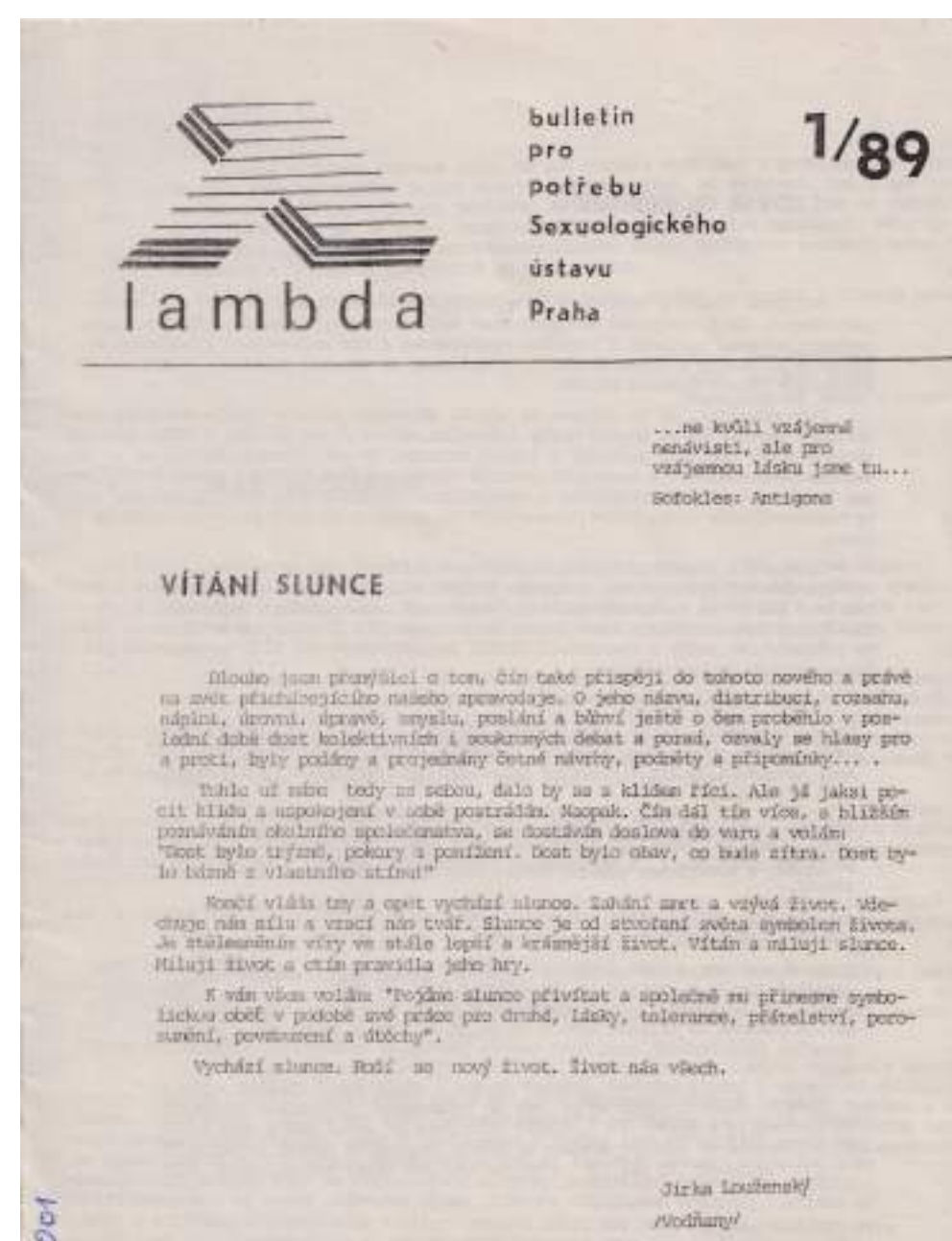

První časopisy před listopadem

Na jaře roku 1989 začal vycházet první gay časopis: *Lambda*. Vycházel pod hlavičkou Sexuologického ústavu v Praze, kde v té době působili dva osvědčení sexuologové: Ivo Procházka a Antonín Brzek. Jednalo se oficiálně o terapeutický klub, avšak program prezentovaný na stránkách časopisu Lambda ukazuje spíš na neformální aktivity, jako výlety, kultura, oslavy. Do revoluce v listopadu roku 1989 vyšla čtyři čísla. Klíčové bylo založení Lambda Tours, jakési cestovní kanceláře, která organizovala tuzemské, později i zahraniční výlety a zájezdy pro členy skupiny Lambda.

Obsah bulletinu *Lambda* shrnul v první čísle časopis Stanislav Bobřík: chtěli zde publikovat úvahy, recenze, povídky, ukázky z literatury, články, které by pomáhaly se orientovat „v problematice homosexuality z hlediska sociálního, kulturního, zdravotního a dalších.“ *Lambda* byla zaměřená na muže, ale nevyklučovala budoucí rozšíření i na ženy. První číslo mělo osm stran, druhé, třetí a čtvrté dvanáct stran. *Lambda* byla zvolena po americkém vzoru, kdy tento symbol řecké abecedy použili gay aktivisté v New Yorku. V roce 1974 na mezinárodním kongresu gay organizací v Edinburghu byla lambda zvolena jako mezinárodní symbol gay emancipace. Právě rozsáhlý

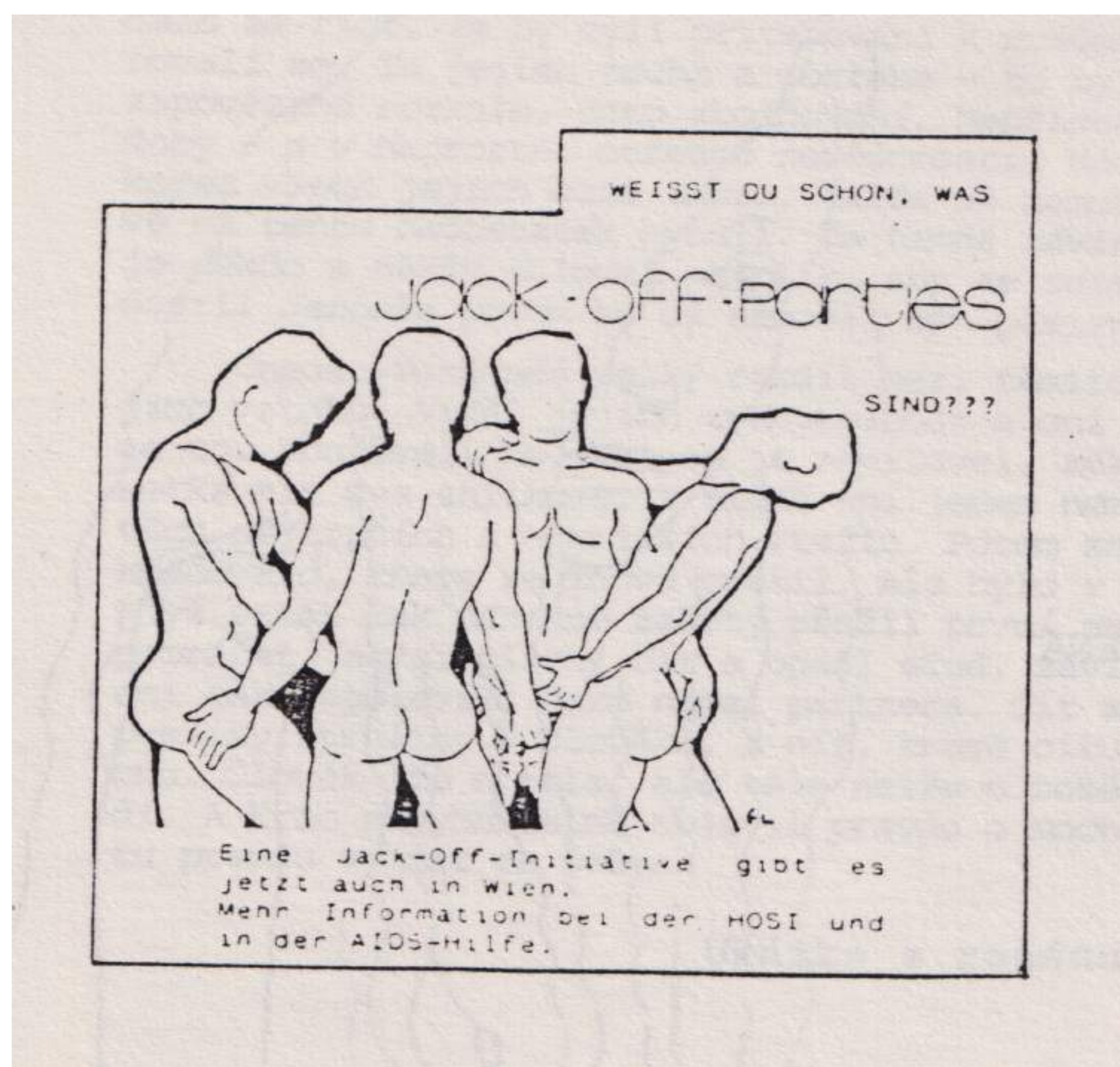

Kampaň převzatá z německého časopisu.

Lambda Tours na stránkách časopisu Lambda v roce 1989.

Do toho přišel Listopad. Takže pak se to rozjelo strašně rychle. Ta aktivita, tý už se to začalo tomu říkat *Lambda*, jako *Klub Lambda* a běželo to podle mě celkem na tom dobrovolném vztahu, na tom, že se lidi scházeli a tohle to, to běželo asi rok a pak do toho vstoupila komerce. A tím se to všechno zabilo. S tím tam vzniknul *SOHO Revue*, který později potom redigoval *Hromada*, jo a vydával to *Orbis*.

článek „Co už tady bylo, když my jsme ještě nebyli“ o gay hnutí ve světě byl asi nejdůležitější součástí obsahu prvního čísla. Z kulturních témat se ve druhém čísle objevil článek *Gay music*, který byl kompilátem o gay populárních zpěvácích (Elton John) i gay ikonách (Judy Garland). Místo si zde našla i literární tvorba a hned od druhého čísla se zde začaly objevovat prvky nejprve německé kampaně proti šíření HIV, později redakce přišla s vlastním obsahem. Třetí číslo ročníku 1989 bylo téměř celé věnováno boji proti HIV/AIDS, ale také zde byla zahájena rubrika seznamovací inzerce. Čtvrté a poslední předrevoluční číslo bylo věnováno zprávám z cest (navázání spolupráce s organizacemi v NDR) a literární tvorbě.

První časopisy po listopadu I.

Po listopadu 1989 pokračovalo vycházení *Lambdy*. Lednové číslo 1990 má už šestnáct stran. Od dubna 1990 začala *Lambda* vycházet pod nově zaregistrovanou organizací Svaz Lambda ve formátu A4. Hlavními tématy byla organizovanost, zprávy z různých schůzí a debat, přípravy na volby do Federálního shromáždění, kam kandidoval Jiří Hromada, ale také kulturní rubrika, informování o prevenci AIDS a seznamovací inzerce. Pokračovala činnost Lambda-tour, která začala pořádat zájezdy do zahraničí: do Benátek, Amsterdamu, Hamburku a Norimberka. V druhém čísle *Lambdy*, které vyšlo ve svobodných poměrech v květnu 1990, najdeme pozoruhodný článek Vládi Jelínkové Ženy, mluvíme za sebe. Psala v něm: „*Donedávna o nás mluvili a psali heterosexuálové. Přisuzovali nám různé vlastnosti, rozhodovali o našich právech. Dnes za nás mluví homosexuální muži.*“ Reagovala tak na redakční zásahy v článku o lesbách v předchozím čísle *Lambdy*. Nespokojenost leseb s reprezentací v queer tisku i aktivismu gradovala. Ve dnech 8. a 9. září 1990 se v Brně uskutečnilo z iniciativy Inge Polákové setkání československých queer žen s ženami z Toronta, New Yorku a Vermontu.

bulletin
pro
potřebu
Sexuologického
ústavu
Praha

1
leden
'90

1989 1990

dobro a zlo si vyměnily místa

Už jsme tady

Návraty... (text continues)

Náš symbol

V roce 1983 americké hnutí Gay Liberation začalo označovat symbolem Lambda (písmeno řecké písmene) „pro všechny lidi, kteří se cítí být součástí této společnosti“.

Kdo jsme

... (text continues)

Gratulace

... (text continues)

Jak to vlastně bylo

... (text continues)

Havel nám pomůže

... (text continues)

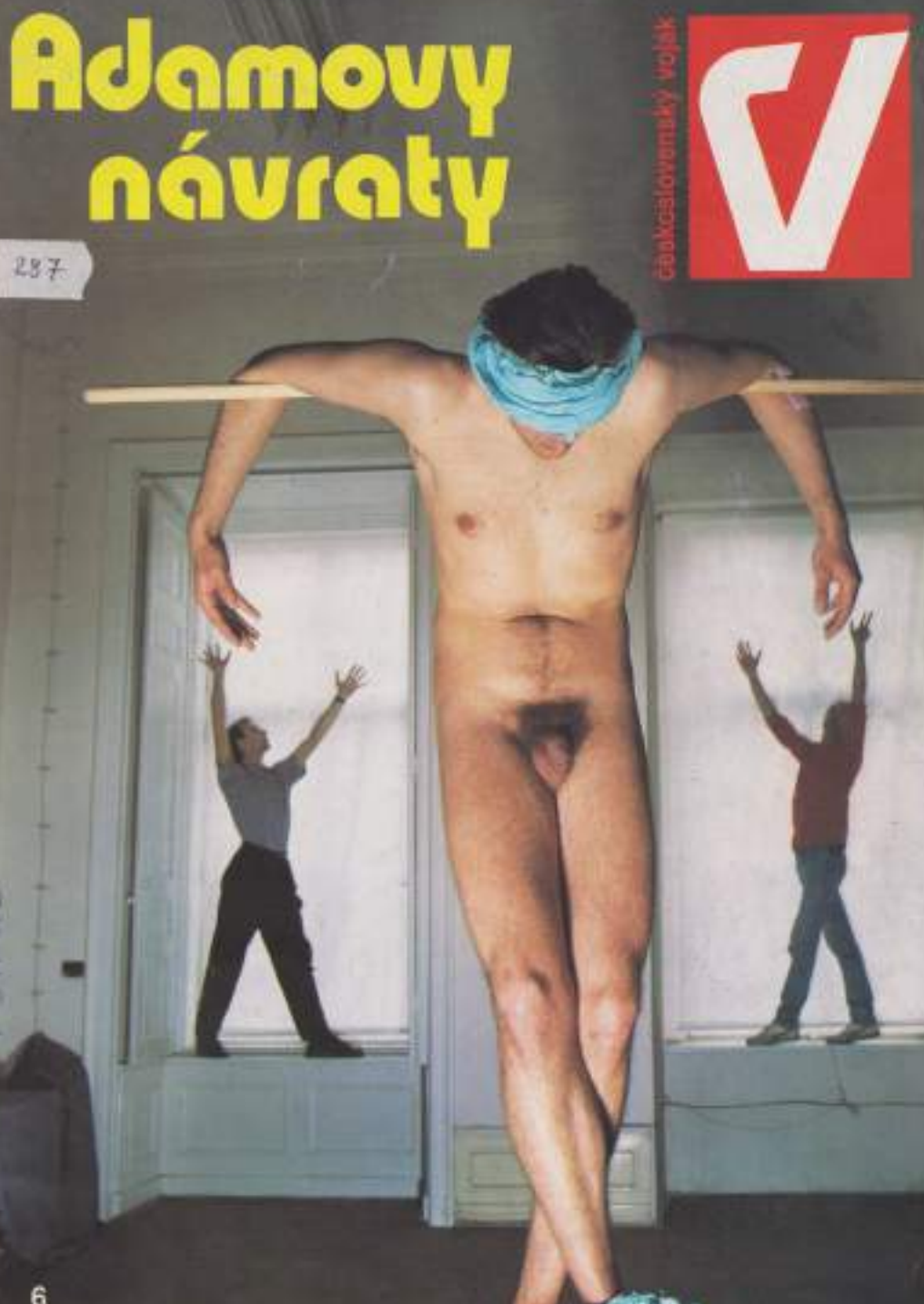
Petr profesionálem

... (text continues)

Společnost doktora Magneuse Hirschfelda

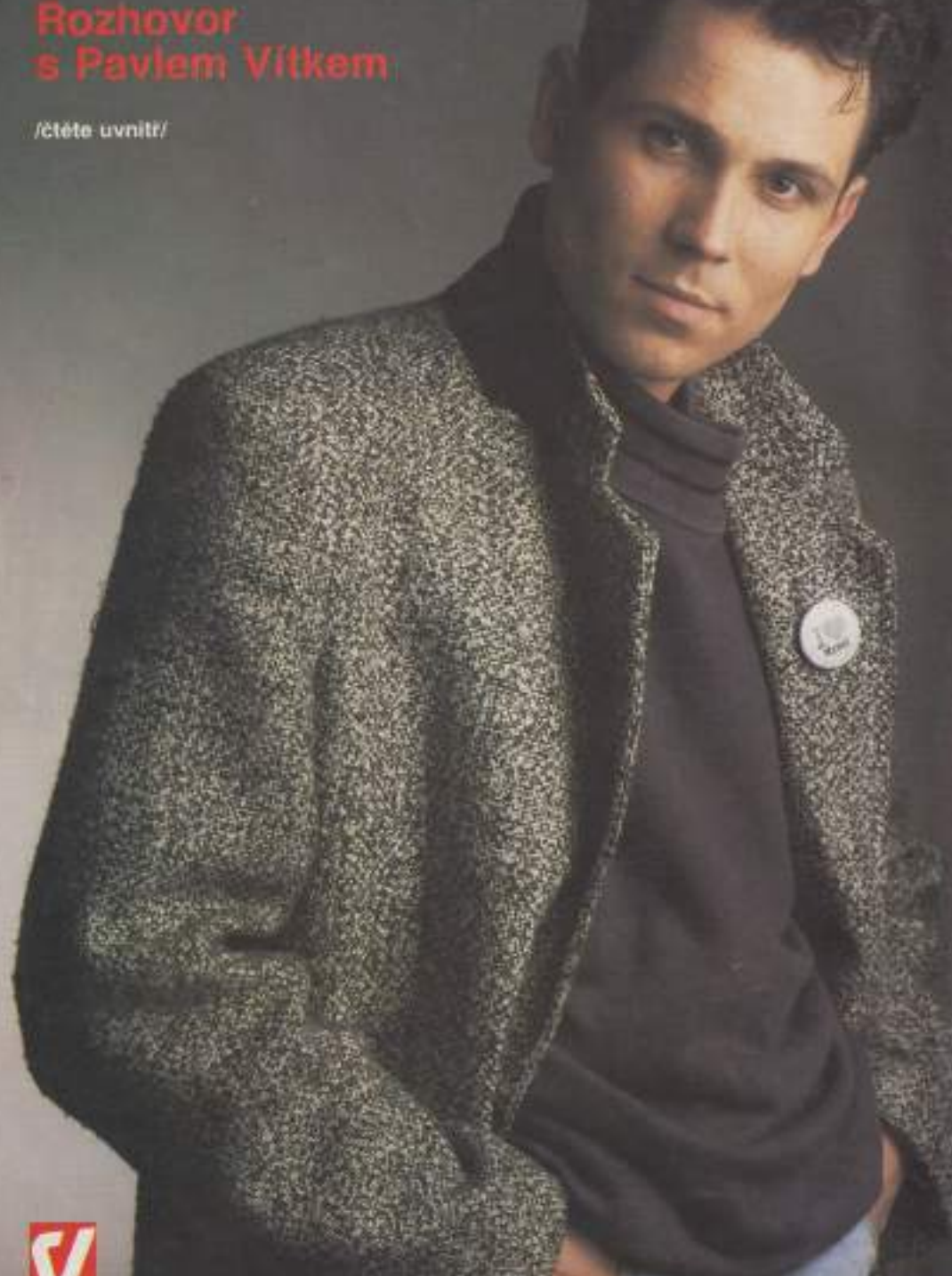
... (text continues)

Hned v roce 1990 se stal nakrátko gay-pravidly časopisem *Československý voják*, který přišel s tematickým číslem Adamovy návraty s nahým mužem na obálce. Vyšel zde rozhovor s Pavlem Vítkem (který ale v té době nebyl out) a vznikla zde poradenská rubrika pro gay muže J+J Lambda kde odpovídal sexuolog Ivo Procházka.

Adamovy návraty

6
90 cena 6 Kčs

Rozhovor s Pavlem Vítkem

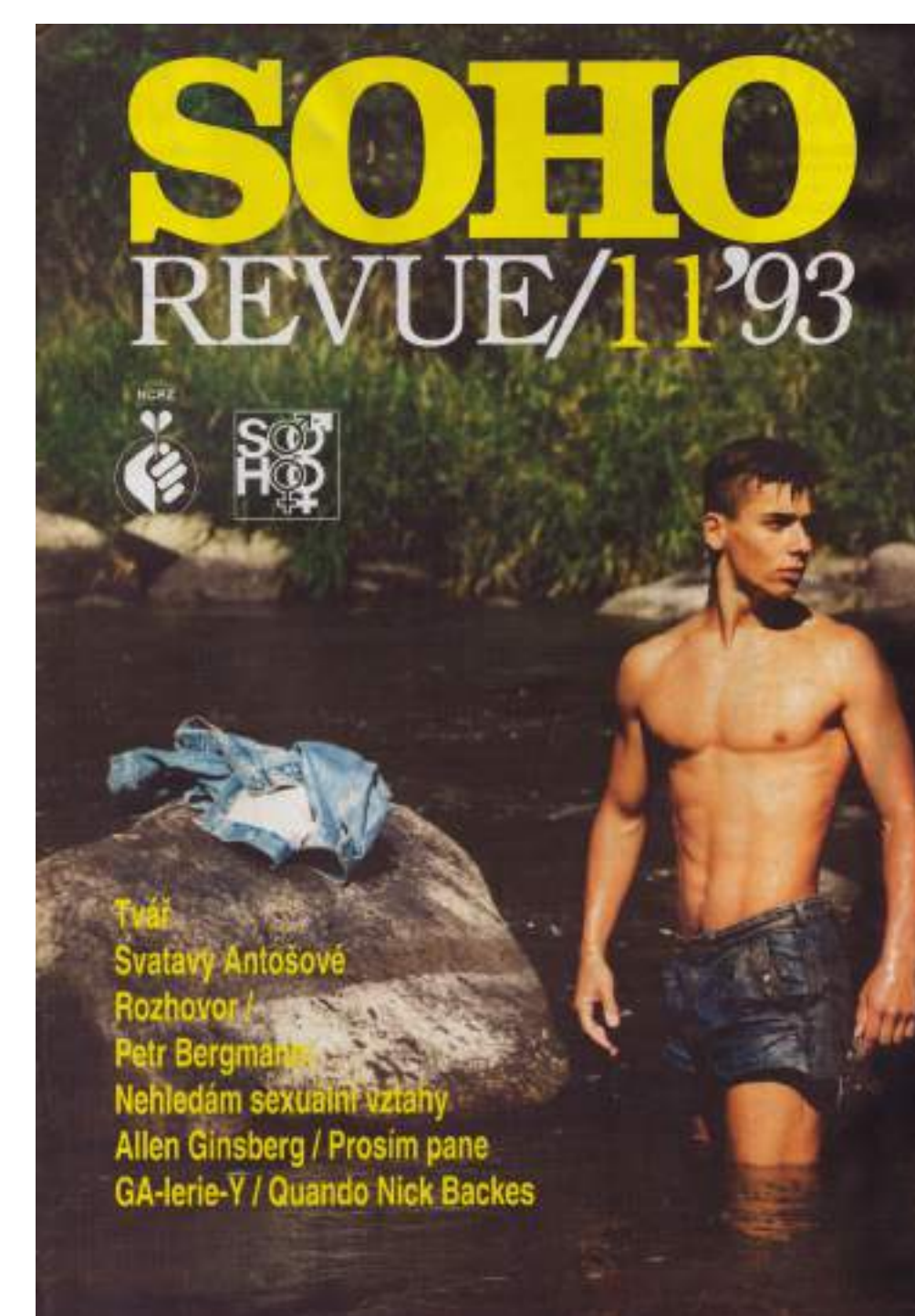
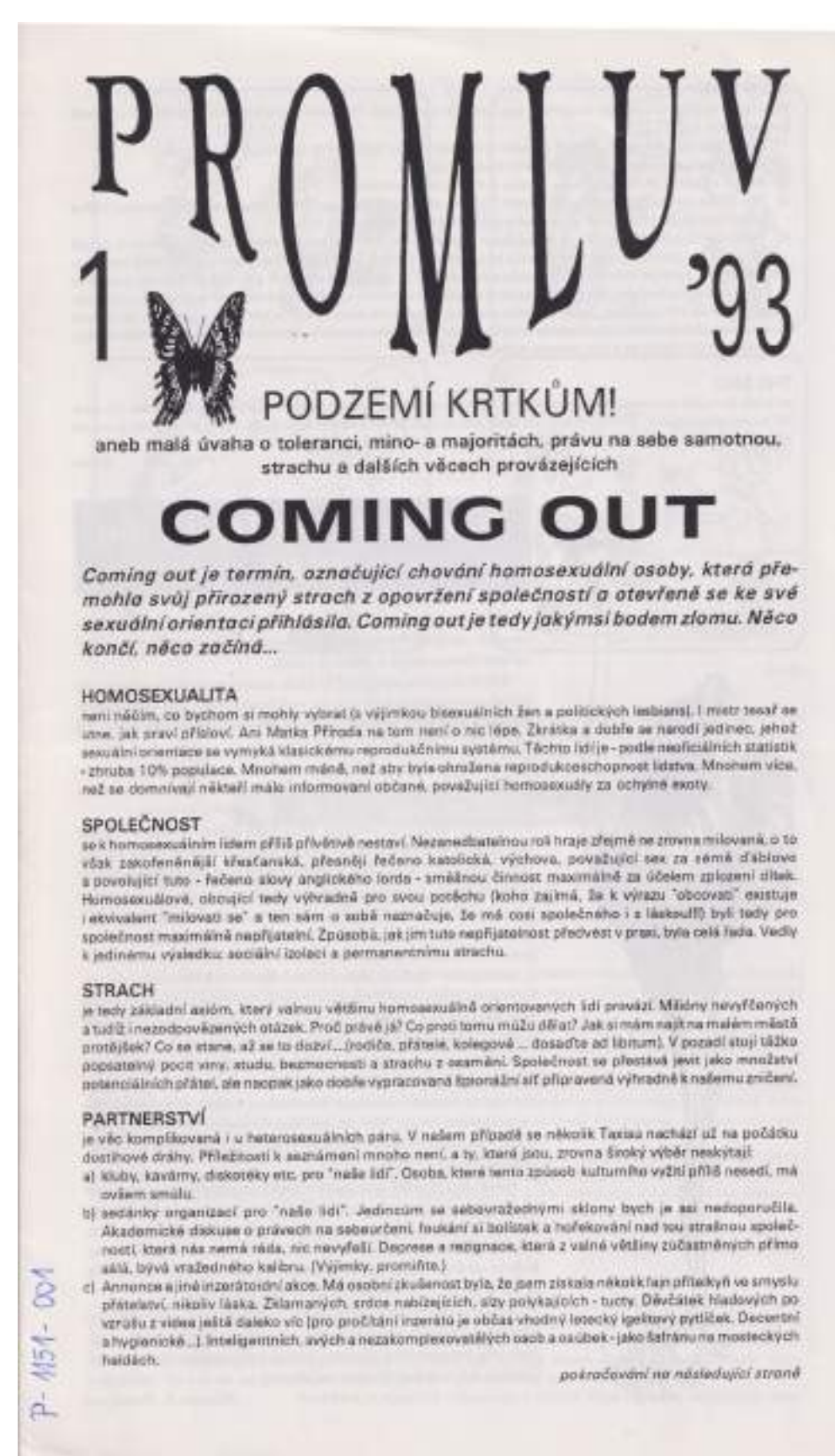
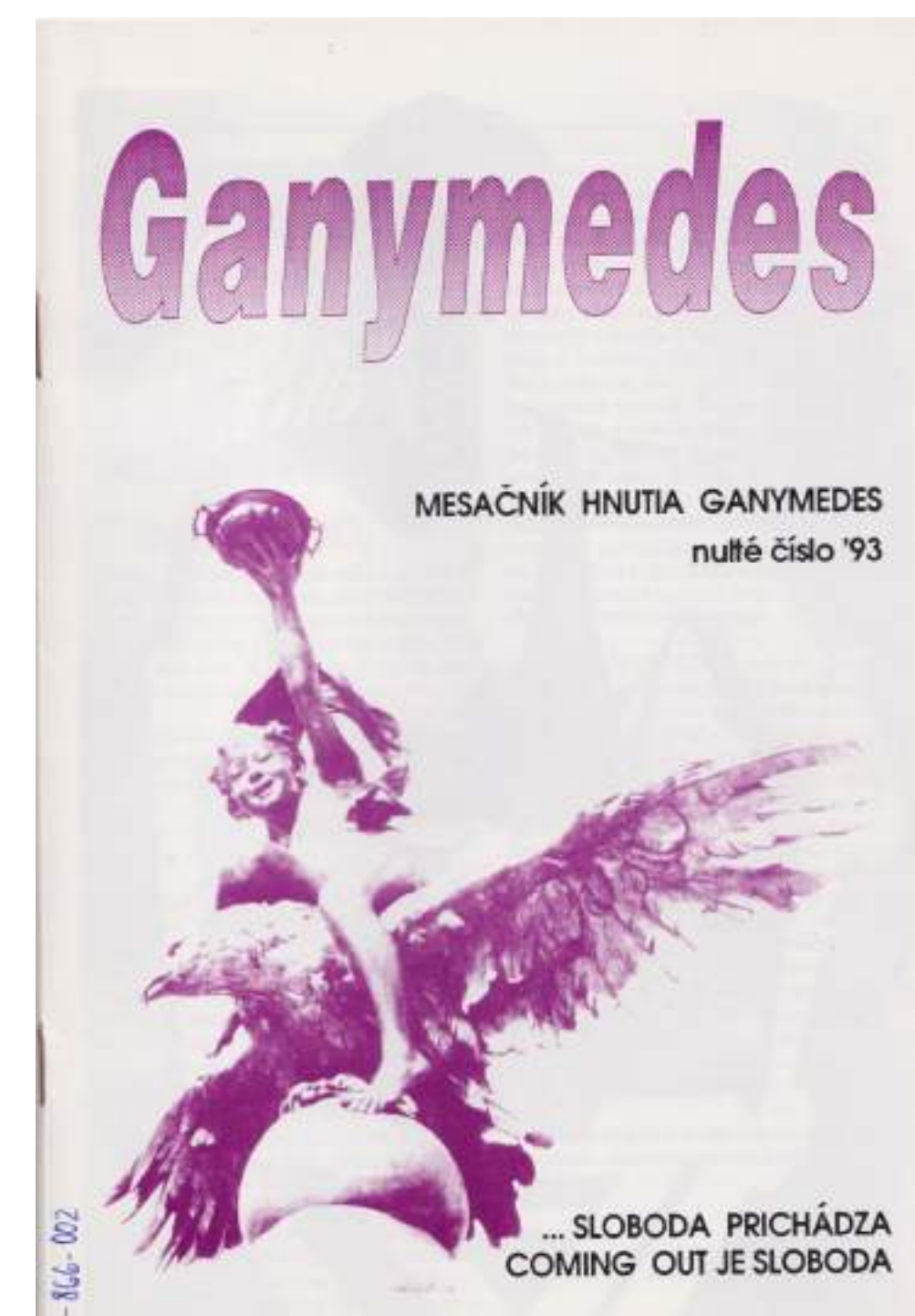
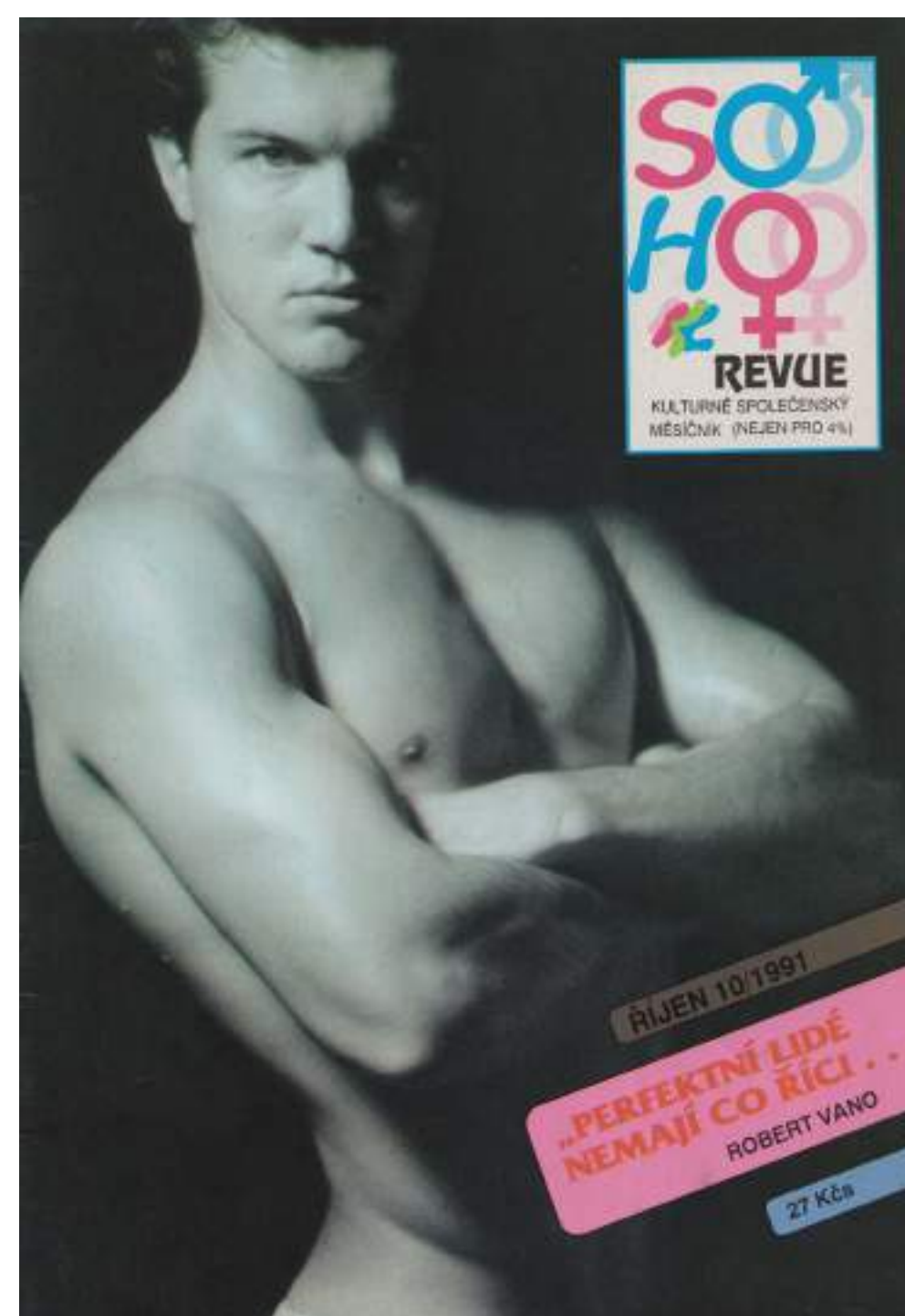
INDEX 46/97

První časopisy po listopadu II.

V roce 1991 nahradila po sedmi číslech Lambdy v roli hlavního časopisu pro queer lidi SOHO revue s podtitulem „kulturně společenský měsíčník (nejen pro 4%)“, která byla vydávána organizací SOHO. Byla v něm právní poradna, lékařská poradna, seznamovací inzerce a rozhovory s osobnostmi kultury (Helena Růžičková, Květa Fialová, Petr Janů, Marta Kubišová...). Důležitou součástí byla popularizační historické články o významných gay lidech v minulosti nebo série článků Tělo ve výtvarném umění, který psal autor publikující pod zkratkou „W“. Protože SOHO revue vycházelo barevně, přibyla výrazná obrazová složka: fotografové a fotografky představovali homoerotické fotografie (především mužské). Z prvních čísel vyčnívá překlad rozhovoru o queer emancipaci a S/M identitě s francouzským filozofem Michelelem Foucaultem nebo otevřená zpověď muže, který byl vězněn na základě paragrafu 244.

Až v roce 1993 byl založen časopis pro lesby Promluv, čímž se ale snížila jejich viditelnost v SOHO revue: z celého obsahu vyčlenilo ženám jedinou dvoustranu. Iniciátorkou, šéfredaktorkou a vydavatelkou byla Monika S. Benešová. Současně založila L-klub Lambda, který měl pod hlavičkou Svazu Lambda sdružovat lesbické ženy. Monika S. Benešová v úvodníku prvního čísla psala: „Politická

DVOUSTRANA PRO ŽENY

Tvář Svátavy Antošové

Verše začala psát někdy kolem dvaceti let. Nejdříve pro sebe a své kamarády. Ani jí tenkrát nenapadlo, že by mohla někdy vydat knihu. Let, stalo se. A hned několikrát. A tak vstoupila jednou provždy do naší literatury, aby obohatila zástup velkých českých bardů. Dnes sestarcitice básnička žije a tvoří v Teplicích.

Tuším, že byla první, která uveřejnila otevřeně lesbickou básně. Neměla ji s otištěním nějaké potřeby? Básně Drbna není lesbická básně. Vim, že tak byla většinou chápána, ale pokud pronikl pod poroch tohoto rektorem „atraktivního“ tématu, zjistil, že je to básně o blízké lesbické samotáře a hledání cesty, jak z ní ven. Jestli jsem měla potřebu s vstřícností? Tak trochu. Poprvé jsem ji nabídla s kolekcí básní do Mladé fronty do edice LADĚNÍ. Bez sloh mi tuto jedinou básně vrátili. Později jsem ji zadala do sbírky TA ŽENSKÁ MUSÍ BYT OPILÁ a i tady byl první signál. Je bude vyřazena. Ale v tomto případě neshlo jen o Drbnu, ale i o básně Falický kult, která neměla s lesbickým tématem vůbec nic společného – spíše naopak. Takže to odmítnutí není nemohla spojovat s nějakou zápatostí proti ženské tematice. Ty dvě naprosto odlišné básně vady patří jen z důvodu otevřenosti. Pak přišlo to, čemu se ještě po-

řad říká revoluce, sbírka v devadesátém roce vyšla a neochvěla ani Drbna, ani Falický kult. Recitujes Drbnu na veřejnosti jako součást svého pořadu TVOU TVÁŘ! Otevřela ses tím čtenářům, posluchačům a milovníkům poezie. Co oni na to? Má toto téma v svých básních nějakou oděvnost? Pokud se někdo vyjadřoval k pořadu TVOU TVÁŘ!, pak vždycky jako k celku. A já jsem tomu jenom ráda. Nechtěla bych, aby lesbické téma zasílňovalo témata ostatní. Mhavin přece i o jiných věcech.

Mluvila jsi o rozdílnosti básni Drbna a Falický kult. Dovolíš si navázat ty sama říjés s ženou, ale poznala jsi i citové i sexuální vztahy s muži. Co pro tebe žena znamená vůbec a co ve tvém vztahu? Co pro mě znamená žena vůbec? Nic zvláštního, pokud nejde o blízkého člověka. A co znamená v mém vztahu Blázkový člověk. Máte ve svém spoluzití rozdělené role? Myslím tím, kdo je víc muž a kdo žena? Co si o tomhle dělení myslíš? (Smích.)

Jak se může zrovna ty takhle ptát? To je jeden ze základních omylů v pohledu okolí na nás. Nečijeme spolu proto, abychom si z jakéhokoli důvodu nahrazovaly muže. Rozumíme si jako ženy. To je všechno. Jak přijali své současné spoluzití se ženou tví rodiče a přátelé? Rodiče to nepřijali vůbec. Měl jsem tu, ale snáhl se je pochopit. Jsem ve věku, kdy už se s tím vyrovnat nedokážu... A přátelé? Ti jsou v pohodě. Alešpoň se tak naří. Jaké společnosti teď dáváš přednost? Má na výběr svých přátel nyní nějaký vliv tvój lesbický vztah? Víšec ne. A už vůbec nemůžu říct, že bych dávala přednost společnosti homosexuální. Daleko víc záleží na tom, jestli si máš s tím kterým člověkem co říct. Znam homosexualitu, s kterými nemohu najít společnou řeč. A naopak – mezi heterosexuální mám spoustu přátel, s nimiž komunikace není problém. Toje otázka jako by evokovala odpověď, že jsme-li homosexuální, musíme si mezi sebou zcela zákonitě rozumět...

prosebování se nadeklující zvonit

ITALŠTÍ MUŽI

mladý svět

situace se změnila. Dala nám šanci být sebou. To ale neznamená, že si někdo kdesi nahoře jednoho krásného dne na nás vzpomene a vydá jakýsi zákon. Nikdo za nás nic neudělá.“ První číslo Promluvy mělo nejdřív osm stran, druhé už šestnáct, později se rozsah ustálil kolem osmnácti stran. Obsah tvořily aktivistické články, literární útvary (fejetony, povídky, básně...), ale i vizuální tvorba jako kresby, fotografie atd. Výtvarnou redaktorkou se stala Jana Štěpánová. Postupně začala vycházet tematická čísla, věnovaná transsexualitě, násilí na ženách, mateřství atd. Mezi redaktorky patřily Martina Kašparová, Jana Vinšová, Jana Pechková ad.

V roce 1993 začalo slovenské hnutí Ganymedes vydávat stejnojmenný časopis. Měl malý formát A5 a rozsah šestadvacet stran. Jak v úvodníku uvádí Marian Vojtek, časopis měl být protipólem SOHO revue, která v této době měla často mužské akty na obálce a činila tak z časopisu spíš erotické periodikum. Časopis přinášel informace z jednotlivých poboček, informace o prevenci HIV, svodky tisku i literární tvorbu členstva. Ganymedes se vymezoval vůči promiskuitě a pozitivnímu vztahu k sexu, psal, že je tu pro ty, „jejichž stylem nebylo a ani není vymetat veřejné toalety.“

Rozhlížení na západ

Jak uvádí Jan Seidl, první kontakty se západními organizacemi proběhly na jaře roku 1989 díky Ivo Procházkovi. Ten se spolu se Zdeňkem Klečkou za Lambdu zúčastnil východoevropské konference ILGA v Budapešti, v červenci téhož roku se uskutečnila celosvětová konference ve Vídni, které se zúčastnila tříčlenná delegace. Reference o prvním rozhlížení do zahraničí najdeme už v předrevolučních číslech Lambdy. V říjnovém čísle 1989 najdeme kompilační článek o queer lidech v populární hudbě, který byl sestaven ze zahraničních materiálů. V březnu roku 1989 se v Praze uskutečnila konference Československé sexuologické společnosti na téma pandemie AIDS. Byly zde zprostředkovávány materiály ze zahraničí, jak socialistického (NDR), tak západního (NSR, Rakousko). Od té doby se Lambda začala intenzivně věnovat prevenci HIV.

Od roku 1991 začaly vycházet nejen zprávy z různých konferencí ILGA a setkání se zahraničními západními organizacemi, ale své místo si našly také gay cestopisné články publikované v *SOHO revue* o gay životě v různých městech, jako byl Amsterdam, západní Berlín, ostrov Mykenos ad. Reportáže z *Christopher Street Day* v Berlíně pravidelně plnily časopisy.

V květnu roku 1992 se konala konference ILGA v Bratislavě díky organizaci hnutí Ganymedes. Konference se účastnili delegáti a delegátky z 22 zemí Evropy, dále z Kanady a Spojených států amerických. Čtyřicet z necelých sto účastníků a účastnic tvořili zástupci a zástupkyně z postkomunistických zemí. Významnou částí programu byla prezentace činnosti organizace SOHO a poklidné shromáždění na náměstí Svobody v Bratislavě, kde byly připomenuty oběti gay holocaustu, oběti HIV/AIDS i oběti represe a diskriminace proti queer lidem všude na světě.

Rozhlížení se do zahraničí ale neprobíhalo jen směrem na západ: v roce 1991 vyšlo první číslo novin *Gay Pravda* v Sovětském svazu, na jehož přípravě se podílely francouzské noviny *Gai Pied* a holandský čtrnáctideník *De Gay Krant*. To bylo s údivem reflektováno i v *SOHO revue*.

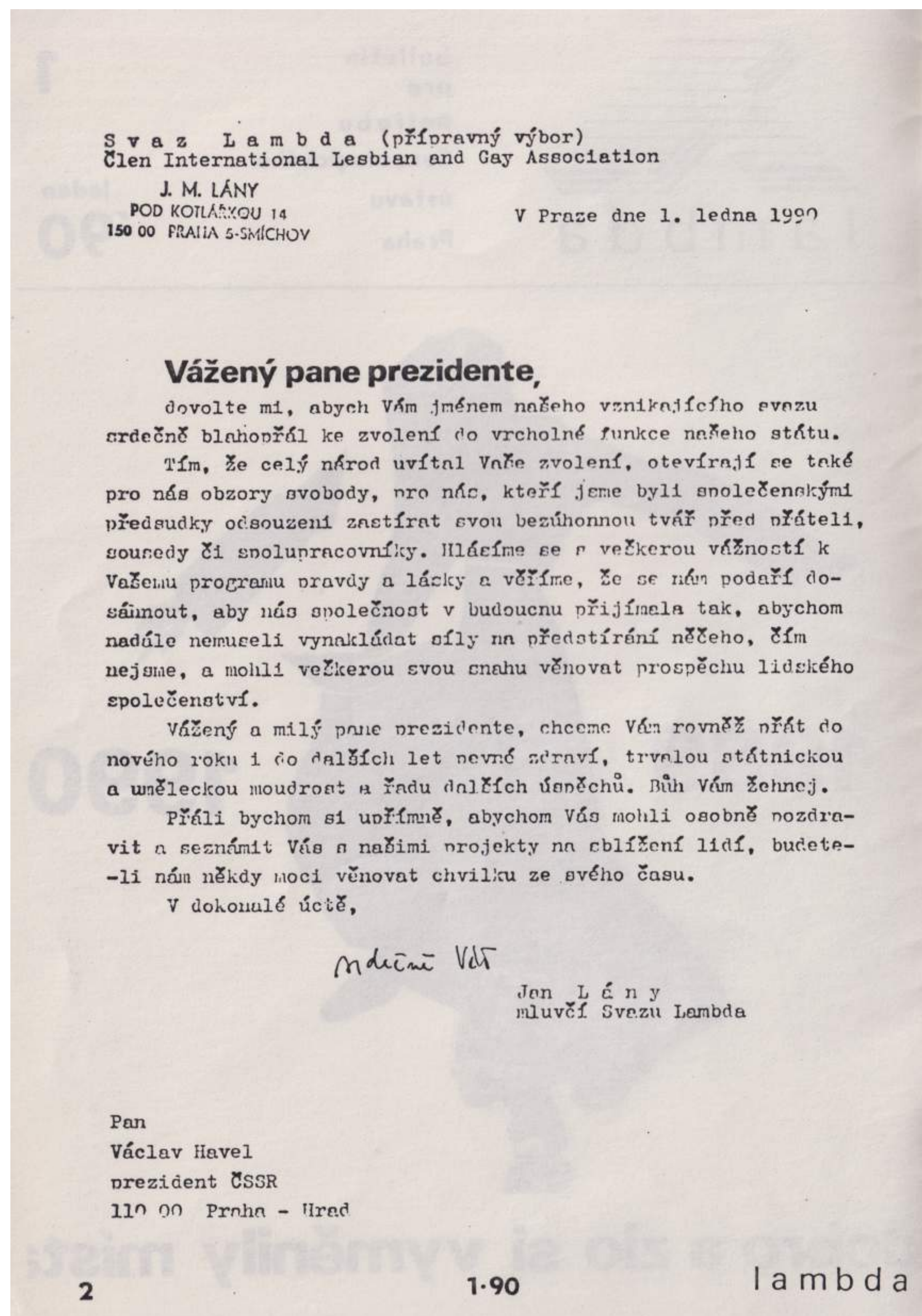

Vyjednávání s novou mocí

Jak uvádí historik Jan Seidl, asi první významný vstup aktivistické agendy queer lidí do politického mainstreamu po listopadu 1989 byl hned v prosinci 1989, kdy Informační servis, oficiální tiskovina Občanského fóra, publikovala článek Inzerát na veřejném záchodku. Nepodepsaný autor v něm přebíral požadavky a argumenty Hnutí za rovnoprávnost homosexuálních občanů (HRHO), současně ale vyslovil obavu, že homosexuální hnutí se potřebuje daleko více a lépe organizovat.

Dne 1. ledna 1990 adresoval otevřený dopis prezidentovi mluvčí Svazu Lambda Jan Lány. Obsahem dopisu byla gratulace ke zvolení Václava Havla prezidentem Československé socialistické republiky, za které následně prezident poděkoval. Václav Havel se k právům queer lidí stavěl vždy otevřeně a chápavě. Otevřeně se zprvu k požadavkům queer organizací stavěl třeba i Václav Klaus, který na otevřený dopis SOHO v roce 1993 adresovaný ústavním činitelům odpověděl vstřícně. Byla to právě organizace SOHO, která v následujícím desetiletí vyjednávala s politiky o narovnávání některých práv gay lidí.

4 procenta volí č. 4

V 1. čísle našeho měsíčníku jsme informovali čtenáře o poslance kandidatuře Jiřího Hromady, herce Divadla E. F. Buriana a člena ústřední rady Hnutí za rovnoprávnost homosexuálních občanů. Volby jsou přede dveřmi, a proto jsme položili Jiřímu Hromadovi několik otázek:

— Jak postupuje tvá kandidatura?

„Nadějně! Předběžným průzkumem veřejného mínění stanovilo Hnutí za občanskou svobodu (HOS) pořadí svých kandidátů. Páté místo (1 400 hlasů) mě opravňuje k řádnému zařazení na kandidátku HOSu do Sněmovny národů Federálního shromáždění ČSFR za volební obvod Praha. Děkuji všem, kteří mě svými podpisy vyjádřili důvěru a prosím je, aby v zájmu naší společné věci vytrvali se svojí podporou až do června, kdy se bude rozhodovat definitivně ve volebních místnostech.“

— Jak by měla probíhat samotná volba?

„Rád bych upozornil, že je třeba získat hlasy nejen pro HOS (aby získalo procentuální nárok na poslanecká křesla), ale i takzvané preferenční hlasy podporující mou kandidaturu za HRHO. Technika volby je pro celou federaci stejná. Mimo můj volební obvod je zapotřebí volit HOS a voliči obvodu Praha na volební kartě vyhledají mé jméno a pořadové číslo zakroužkují.“

— Můžeš nás seznámit s tvým volebním programem?

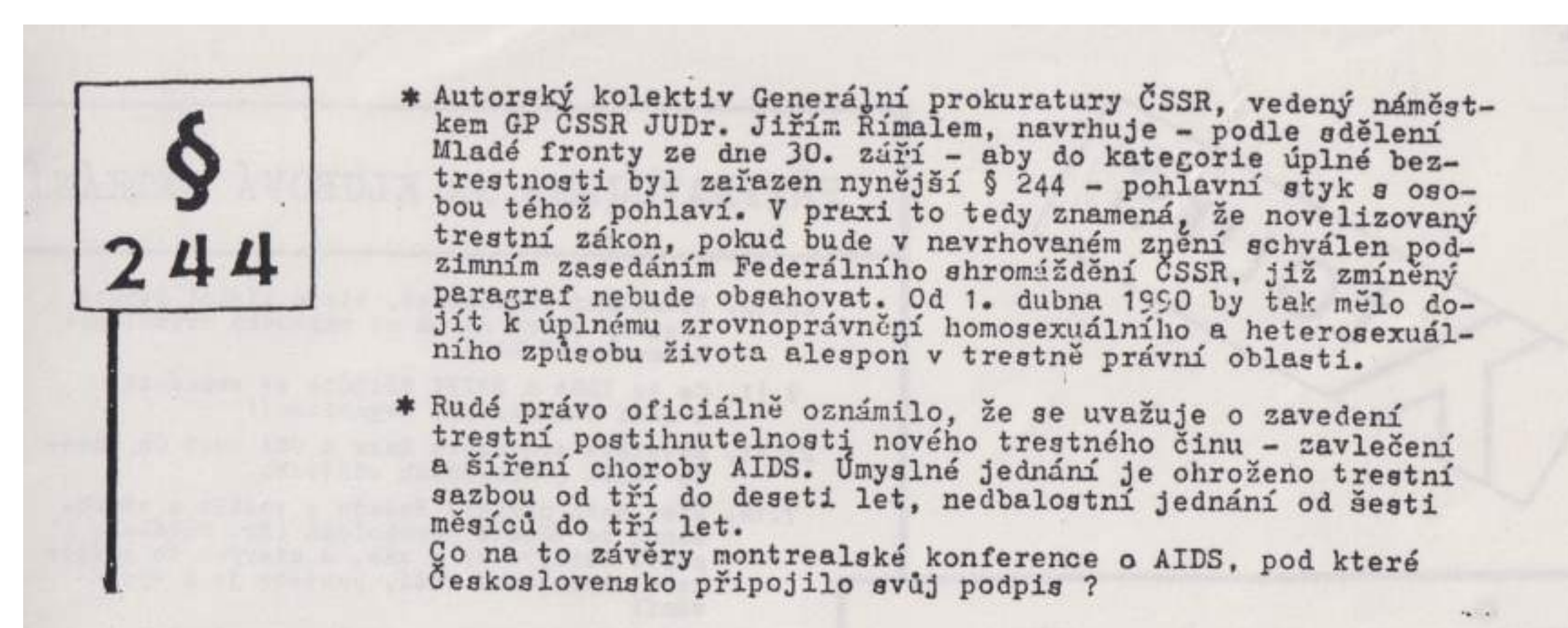
„Nástin volebního progra-

mu vypadá takto: Jakožto nezávislý kandidát Hnutí za občanskou svobodu reprezentuji Hnutí za rovnoprávnost homosexuálních občanů, iniciativu usilující o plné právní, sociální a pracovní zrovnoprávnění homosexuálních občanů. Považuji za nutné prosadit takové zákonné podmínky, které umožní plný rozvoj každé lidské osobnosti a jejich specifických kvalit ve prospěch všech. Naprosto stejné možnosti pro každého. Je nezbytné se zasazovat za odstranění jakékoliv intolerance a důsledně bojovat proti každé nesnášenlivé či elitářské ideologii ať už fašistického či rasistického, komunistického nebo jiného teokratického typu. V tomto smyslu považují za prvořadé hájení práv a zájmů těch občanů a skupin, jimž byla dosud upírána možnost rovnoprávně se účastnit společenského života či dokonce byli pro svou odlišnost zesměšňováni, diskriminováni a pronásledováni. Homosexuální občané netvoří v naší společnosti zanedbatelnou menšinu. Dosud však nejsou společností opravdově akceptováni. Řešení této skutečnosti bylo doposud — jak státem, tak občanskými iniciativami — opomíjeno. Proto je prosazování práv a zájmů této sociální menšiny — v kontextu celkového demokratického vývoje — prvořadým úkolem. Podrobnější informace poskytnu příště.“

— Děkujeme za rozhovor a přejeme mnoho úspěchů!

(rozmlouvali Petr Prokeš a Jiří Kříž)

Vod osumdesátýho šestýho roku sem byl u podniku Úklid, na úklidu metra a uklízel sem na trase A a při revoluci osumdesát devět sem uklízel na Malostranský. A každěj den sme v tom átriu vymetali z podlaviček odznáčky KSČ a v koších byly roztrhaný legitimace KSČ.

Nové podniky

T-Club, který komunistická moc zlikvidovala vyhlášením několikaleté „inventury“, se ve svobodných poměrech nepodařilo obnovit. Jediný pražský podnik z osmdesátých let, který se dařilo provozovat i po roce 1990, byla diskotéka U Petra Voka. Atmosféru těsně porevolučního Petra Voka popsal jeden z článků v *SOHO revue*: „Je po desáté hodině (u Voka mají otevřeno od osmi večer do čtyř ráno) a zatím je poměrně prázdné. Nejméně polovinu návštěvníků tvoří cizinci. Několik párů na parketu využívá volného prostoru a tančí tak, jak za pár hodin díky návalu už nebude možné.“

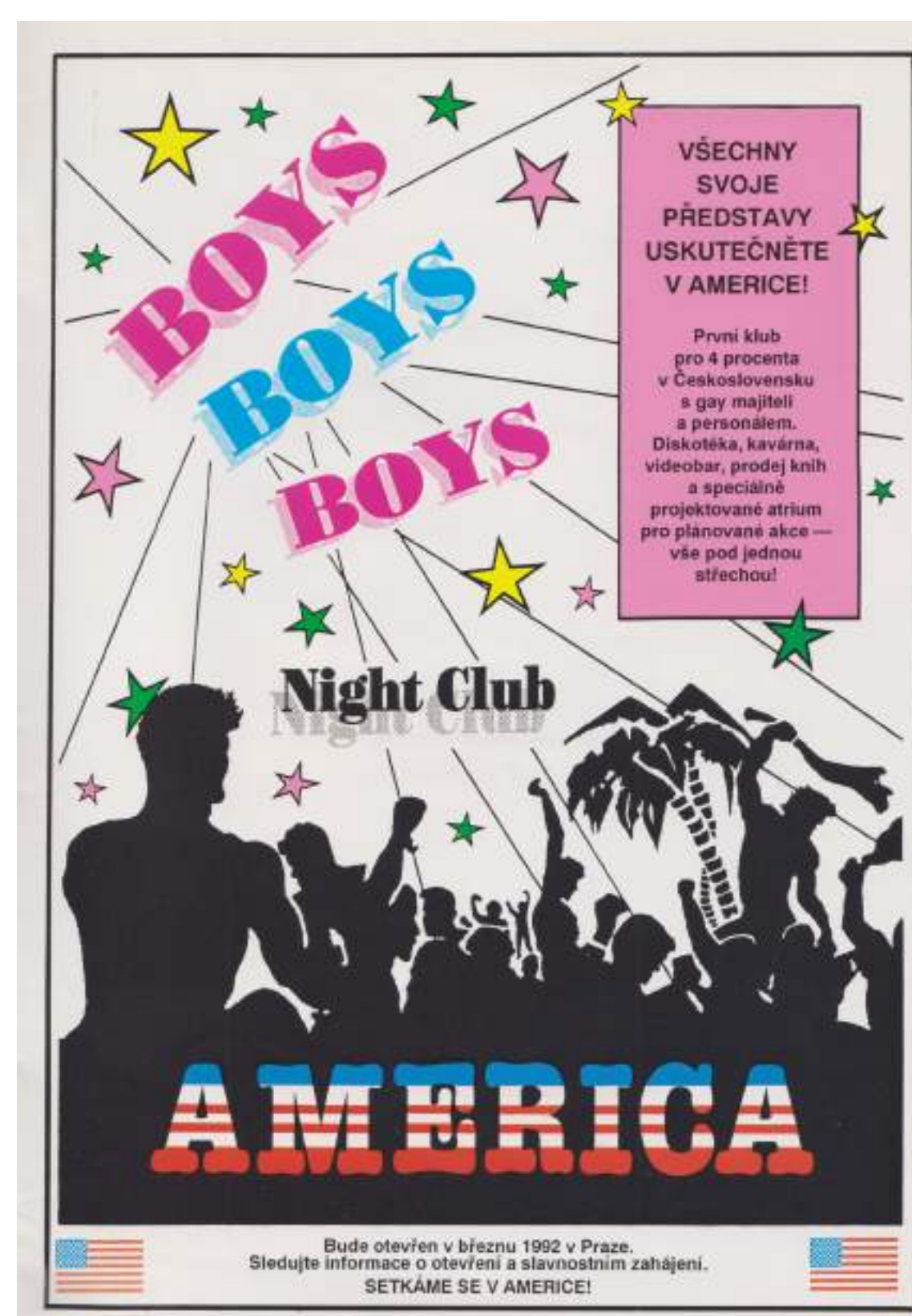

Klub Adonis v Pardubicích, 1991

U Petra Voka, 1991

Prostě voslava jak se patří prostě se všim všudy. A kamarádky lesbičky mi tam objednaly dárek, a to se podrž, protože proboha to nebylo zas tak dlouho po- po revoluci, prosimtě objednaly mi striptérku!

U Petra Voka, 1991

V roce 1992 byla otevřena nová diskotéka Amerika, která navozovala dojem nočního gay klubu amerického stylu. Majitelem měl být americký gay, který se přistěhoval do Prahy. Podnik obsahoval kavárnu, videobar, diskotéku a uzavřené atrium. První gay saunou byla sauna Inkognito v pražských Kobylisích, která nabízela „solárium, masáže, kosmetiku, občerstvení, prodejní výstavu obrazů, kabinky a tmavou odpočívárnu“. Po roce 1990 se začaly otevírat také první sex shopy s erotickými pomůckami a pornografií. Jedním z prvních, který se prezentoval i jako gay-friendly, byl sex shop Linda na ulici Jana Masaryka v Praze. V ulici Žerotínova fungoval víceúčelový G-klub, kde bylo možné rovněž sehnat gay pornografii (video i časopisy) a sexuální pomůcky. Mimo Prahu pokračoval v Brně podnik U Richarda. V roce 1991 byl otevřen klub Adonis v Pardubicích, který ale bohužel neměl dlouhého trvání. Navázal na pravidelná setkávání v klubu mládeže Trojka.

Sřelnicná 1969, 180 00
Praha 8 - Kobylisy,
tel. 858 66 16

Tramvajové spojení linkami
14, 17 a 24. Možnost parko-
vání a vchod do sauny
vyznačený na mapce.

PROVOZ SAUNY
Pondělí společná 15.00-24.00 h
Úterý společná 15.00-24.00 h
Středa GAY 23.00-24.00 h
Čtvrtek GAY 13.00-24.00 h
Pátek GAY 13.00-24.00 h
Sobota GAY 13.00-24.00 h
Neděle GAY 13.00-24.00 h

Ceny: 1 h 30 Kčs, 1,5 hodiny
35,- Kčs
2 hodiny 50,- Kčs
Členové SOHO vstup 25,- Kčs
na 1 hodinu a 30,- Kčs na 1,5
hodiny.

Sleva: od 19 do 23 let vstup-
né 20,- Kčs
studující 20,- Kčs

K dispozici: Oboustranné
solárium, depilace, klasické
masáže, vodní masáže
nohou, redukční kolo, mož-
nost koupě biologicky čisté
kosmetiky, občerstvení v
super baru, prodejní výstava
obrazů, kabinky, tmavá
odpočívárna.

**inkognito
Sauna**

858 66 16

LÁDVÍ
STŘELNICE
BATLIČKOVA (D. DUBEK)
U SLOVANKY